

LEGE ZARRA (35): ERRI-JOKOAK ETA PEKATUAK

I LEGEA: JOKOAI BURUZ, ILLE BI IGARO EZKERO EZ BILLAKETARIK

Baita esan eben: Jokoai jagokiezan zigorretan errege-aginduak diñoana bete bear da.

II LEGEA: ONERI BURUZ ERREGE-ESKUTITZA

Don Fernando'k eta Doña Isabel'ek, zuri konderriko korrexidoreari... osasuna ta grazia... Diru jakiña jokatze-ari buruz erriak kalte aundiak izango leukezelako, eta ori eskatu dozunez, eskutitz au dozu gure erantzuna: Ille bi igaro ezkerro ez daitela jokoai buruz billaketarik egin eta orretarako baimenik emon be ez, dirutegirako amar milla maraiko zigorpean eta amabost egun barruan geure aurre-eta etorri zaitezela, gure agindua zelan beteten dan jakin dagigun, Balladolid'en emona, milla bosteun eta batgarren urtean, otsaillaren emeretzigarren egunean.

III LEGEA: EDATETXEAN IZAN EZIK ERRIAL BITARAIÑO JOKATU DAITEKELA.

Baita esan eben: dirua jokatzen danean, gitxi izan arren, jokalariai erreñu onetako legeak austen dabez eta epaikarriak olakoak salatu ebin bear dauz eta kalteak alboratzeko auxe agintzen dabe: jokatu arren be erreal bitik bere ba'da ez salatu ez zigortu olakoa jokoa erdatetxean izan ezik.

IV LEGEA: ERRIKOA PEKATUAK ETA SASI- EMAZTEAZ SALAKUNTZAK.

Baita esan eben: Bizkaitar batzuk erriko pekatuak salatzen dabez esaterako jokoak eta eleiz-gizonean eta ezkonduen sasi-emazteak eta lekuko erosiak ekarten dabez, eta kalteak alboratzeko auxe agintzen dabe: Ez prestameruak eta ez merinuak ezin daikela olako erri-pekaturik saltu ta auziperatu, zeaztu baiño; eta korrexidoreak salakuntza artzen dauanean, salatzaillaren erriko eskribauari bialdu dagiola eta erri aretako zintzoak ekarri daizala lekuko eta orrein esanetatik sasi-emazteak auzia egin dagiala eta sasi-emaztea ba'da ez daitela zigortu.

V LEGEA: MEZA BARRIETARA ETA EZTEGUE- TARA NORTZUK JOAN.

Baita esan eben: Bizkaia'n meza barrietara, eztegue-teara, bateoetara, gaubeletara eta illetetara dei egiten

dalako, geitu ta geitu egiten dala etorrien kopurua eta orrlakoak kentzeko auxe agindu eben: oraindik aurrera ezin daike bizkaitarrik deitu meza barrira edo epistolata-ra zein ebanjelistara parrokitik kanpokoa danean joan eta parrokitik kanpora ezin daiteke joan deituta naiz deitu bagerik ez ezteguna, ez bateora, senidea izan ezik eta joan ezkerro amar milla maraiko zigorra izango dabe eta parrokitik kanpora ez daitela iñor joan gaubeletara eta illetetara aideak izan ezik eta aide nagusiak euren senideen illetetara joan daitezkeza morroiakaz eta beste sei lagunegaz.

VI LEGEA: ILLETAK ZELAN EGIN.

Baita esan eben: Bizkaian negar aundiak eta itxusike-riak egiten dirala norbait ilten danean eta au kaltegarri dala, eta orrelako, okerrako alboratzeko, bat ilten danean ez daitela iñor ausartu negar egiten edo uleak erauzten edo arpegia urratzen edo burutsik agertu naiz kantaka negar egiten, egiten dauanari milla maraiko zigorra ezarten jakola. Onartzen da era onez negar egitea, baiña gurutzea ta eleiz-gizonak errespontsuak egiteko datozenean olango negarrak amaitu daitezela, eta eleizan lurperatu ezkerro, ez dagiala geiago iñok negarrik egin, otoitz egin eta eskupekoa emon baiño, eleizkizune-tan negar egitea ez dalako itxurazkoa eta ez Jaungoikoa-rentzat goragarri be eta eleizkizunak galazo egiten diralako.

VII LEGEA: SEIÑA EGINBARRI DANA IKUSTE- RA NOR ETA ZELAN JOAN.

Baita esan eben: Bizkaia'n emakumeak seiña egin-barri dagozenak ikustera joaten dirala eurakaz doaiz bete-rik neskatillak doazela, eta au agindu eben: Neskatillak ez daitezela umea izan-barri dan ama ikustera eta emaitzak eroatera joan eta ori egiten dan bakoitzean seireun marai-ren zigorra izan dagiela.

VIII LEGEA: ERROTETAKO PISUAK ETA ZORROAK.

Baita esan eben: Errotara eroaten dan garagar-zorroa pisatuteko errotan aztagailluak izan bear dabela baiña ez erroma-pisagaillua eta artzerakoan eta emoterakoan zorroak pisatu dagiezela eta errotariak pisa-gaillurik ez ba'dauko, seireun marairen zigorra izan dagiala.

IX LEGEA: ERROTARIEN SARIA

Baita: errotariak eiotearen ordeztatu oztu egiten dabela eta sari ezberdinak kendu, orretan auxe agintzen dabe: errotari bakoitzak anega gari edo arto eiotearen bost libra eroan dagizala, ez geiagorik eta besterik egiten dauan errotariari, bakoitzeko seireun maraiko zigorra ezarriko jako.

X LEGEA: ZERGAZAIÑAK BIDEAK IKUSI ETA SALATU DAGIEZALA

Baita esan eben: erregebideak obeto zaindu bear dirala guztientzat on aundia dakarrelako, eta auxe agintzen dabe. Zergazaiñak urtero ikusi dagizala bideak maiatzaren barruan eta konpondu-bearra dagoanean zenbat eraldi bear dan esan dagiala, eta jakingarriak errexidoreari emon, urrengo bagillaren amabosterako jakiñak izan daitezcan eta ori egiten ez dauan zergazaiñak seireun maraiko zigorra izango dau, erdia salatariarentzat eta beste erdia bideak konpontzeko.

XI LEGEA: UR GAZADUN ERREKETARA EZ ONDAKIÑIK, EZ INTXAUR-AZALIK

Baita esan eben: Bizkaia'n erreketara onda-sareak,

botaten dira eta arraiñak ondatu baita karea eta intxaur-azalak be. Eta kalteak alboratzeko auxe agintzen dabe: Errekara onda-sarea edo karea edo intxaur-azalak botaten dauzanak, orrelan arraiña il eta arrapatzeko, seireun maraiko zigorra izan dagiala, erdia salatariarentzat eta erdia bidegintzarako, itxasoko osteria, bota daitekez.

XII LEGEA: ZITAL ITUNBENIK EZ EGIN

Baita esan eben: Ez banakakoak eta ez udalak, ez uni-bertsitateak ez dagiala monipodio edo itun zitalik egin, erreinuko legeak diñoanez.

XIII LEGEA: TABERNARIAK ETA JOSTAILLUAK

Baita esan eben: Bizkaia'n tabernetan joko-aldiak egiten dirala eta ortik sortzen dirala eriotzak, zauriak eta biraoak eta etxaldea galtzea, orregaitik agintzen, ez joko-bolarik eta dirurik edo ardaurik jotatzea ez dagiala onartu eta erritarrik edo eleiztarrik ez dagiala gabaz etxean artu, bi milla marairen zigorpean, iruterik bat txiroentzat, beste bat bidegintzarako eta irugarrena salatariarentzat.

LEGE ZARRA 36: JAUN AUNDIARI EUN MILLA MARAIEN ZORRA.

I LEGEA: EUN MILLA MAIRAIEN ZORRA DAUKEN ETXEA EREGI.

Baita esan eben: Ba-dagoz Bizkaia'n etxeak jaun aundiari eun milla maraiko zentsoa zor dautsoenak eta olako etxea bertanbera izten dabe ez ordaintzeko eta orrelan jaun aundiari errentea kentzen jako, orregaitik agindu eben olako zorra daben etxeak zutik iraun dagiela eta olako etxea izten dauanari prestameruak etxea barriro jaso eragingo dautso eta bertan bizi eragin.

II LEGEA: ZENTSOPEKO ETXEA EZIN DAITEKEZ SALDU.

Baita esan eben: Jaun aundiaren zentsopeko dan etxerik edo baserririk ezin daitekela saldu edo truke egin, ez zatirik eta ez solorik, eta urtero zentsoaren zorra ordaindu dagiala.

III LEGEA: EPAIKARIAK FORU ONETAKO LEGEAK GORDE DAGIEZELA

Baita esan eben: Bizkaitarrak euren eskuko eta zergabako dirala lege berezi oneik aurretiko jaunakandik daukezelako, askeak dirala.

IV LEGEA: BETE-ERAGILLEAREN SARIA, KORREXIDOREAK EZARRI

Baita esan eben: lan-sari araudian sari txikiak ezarten diralako, konderrri onetako bete-eragilleak ez dabela euren lana bizitasunez egiten, orregaitik agintzen dabe bete-eragilleak izan bear dauan saria korrexidoreak ikusi dagiala.

OLAZAR'tar MARTIN'ek